

קריעת הממלכה ונבואת שמעיה פרק י"ב, פסוקים ט"ז-כ"ד

רקע למורה:

לבחירה של רחבעם בעצת הילדים הייתה חשיבות דרמטית וכתוצאה ממנה התפלגה הממלכה לשתי ממלכות - מלכות יהודה שבראשה יעמוד רחבעם בן שלמה, ומלכות ישראל, על עשרת השבטים הנותרים, שבראשה יעמוד ירבעם בן נבט.

העם שנאסף בשכם לא היה מוכן לקבל את גזרותיו ואימויו של רחבעם ולכן קרא בקול גדול: "מה לנו חלק בְּדָוִד וְלֹא נַחֲלָה בְּבֶן יִשָּׁי" (ט"ז).

העם ביטא את רצונו להתנתק מרחבעם שייצג את מלכות בית דוד.

הפסוקים מתארים את הפיצול שהתרחש בעם:

"...וַיִּלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְאֶהֱלִיּוֹ. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עֲלֵיהֶם רְחֹבָעַם" (ט"ז, י"ז).

העם המליך את ירבעם בן נבט, בדיוק כפי שניבא אחיה השילוני בפרק הקודם:

"וַיְהִי בְשִׁמְעַע כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי שָׁב יִרְבֵּעַם וַיִּשְׁלַחוּ וַיִּקְרְאוּ אֶת־אֵל הָעֵדָה וַיִּמְלִיכוּ אֹתוֹ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה אַחֲרָי בֵּית דָּוִד וּזְלֹתָי שָׁבַט יְהוּדָה לְבָדֹד" (כ').

בפועל נחלקה הממלכה המאוחדת לשתי ממלכות: ממלכת יהודה בדרום הארץ, וממלכת ישראל בצפון הארץ. רגע דרמטי ועצוב בתולדות עמנו ששינה לחלוטין את ההיסטוריה מכאן ואילך:

השבטים שנשארו תחת מלכות בית דוד, בהנהגתו של רחבעם, הם: שבט יהודה, ואליו הצטרפו שבט בנימין, שנחלתו בתוך נחלת יהודה ושבט שמעון, שנחלתו צמודה ליהודה מדרום (אזור באר שבע).

בגבולה הצפוני של ממלכת יהודה שכנה ירושלים, ובליבה בית המקדש, המרכז הרוחני והשלטוני מימי דוד ושלמה.

כל יתר השבטים הצטרפו לממלכת ישראל תחת הנהגתו של ירבעם בן נבט ומרכז הממלכה החדשה נקבע בעיר שכם.

ממלכת ישראל הייתה גדולה יותר, גבלה במספר רב יותר של מלכויות, והייתה לה גישה לים ולדרך הבינלאומית המכונה דרך הים, מה שאפשר יצירת קשרי מסחר והעשיר את הממלכה.

ממלכת יהודה הייתה קטנה יותר, שכנה על גבול המדבר וללא גישה לים, ומרכזה ירושלים והמקדש.

רבעים שראה שממלכתו נקרעה מעליו, רצה לצאת למלחמה נגד שבטי ישראל המורדים בבית דוד, כדי להשיב אליו את המלוכה עליהם. הוא אסף כמאה ושמונים אלף איש משבטי יהודה ובנימין, אך הנביא שמעיה נשלח אליו כדי לעצור אותו מלהילחם בבני עמו, מאחר שהפילוג נעשה בדבר ה', ולכן עתיד להתקיים: "כֹּה אָמַר ה' לֹא תִעְלוּ וְלֹא תִלָּחֲמוּן עִם אֲחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שׁוּבוּ אִישׁ לְבֵיתוֹ כִּי מֵאֲתֵי נְהִיָּה הַדְּבָר הַזֶּה".

הצעות ללמידה:

(תוכלו למצוא את דפי העבודה לתלמידים בקבצים המצורפים).

הצעה 1: משמעות קריעת הממלכה – עיון במפה

• שימו לב שגם בהצעות הפתיחה ליחידה מופיעה הצעה דומה. לשיקולכם באיזה שלב בלימוד היחידה לשלב לימוד זה.

נבקש מהתלמידים להתבונן במפה המציגה את שתי הממלכות - יהודה וישראל, ולחשוב על השלכות אפשריות לקיומן של שתי ממלכות. איזה עתיד צפון לכל אחת מהן?

נבקש מהתלמידים למלא טבלה המשווה בין הממלכות (שטח הממלכות, מיקום ביחס לאויבים מבחוץ, הקרבה לירושלים ועוד).

נשאל: מה אפשר ללמוד מהטבלה על היתרונות והחסרונות של כל אחת מן הממלכות ועל האתגרים הניצבים בפני כל אחת מהן?

אפשר להוסיף ולשאול את התלמידים:

- על אלו תחומים יכול הפילוג להשפיע?
- האם השלכות של המצב הן לטווח הקצר או הארוך?
- האם השלכות יבואו לידי ביטוי באופי ההנהגה או במצבו של העם? ועוד.

הצעה 2:

נקרא את הפסוקים. נבקש מהתלמידים לסמן בצבע אחד את הפסוקים המתארים את **מעשי העם** לאחר החלטת רבעם ובצבע אחר את הפסוקים המתארים את **מעשי רחבעם**.

לחילופין, אפשר לבקש מתלמיד אחד שיקרא את הפסוקים המתארים את מעשי העם ותלמיד אחר שיקרא את מעשי רחבעם.

אפשר להבחין שהפסוקים מתארים לסירוגין את מעשי העם ומעשי רחבעם. התיאור לסירוגין יוצר מתח רב. הפילוג עלול להוביל למלחמה. העם רצה להתנתק מרחבעם ומלכות בית דוד. רחבעם היה נחוש להחזיר לעצמו את השליטה על העם.

מה מנע את המלחמה? רק דבר ה' ביד שמעיה הנביא.

שאלות לדיון עם התלמידים:

האם הקרע היה הכרחי? האם אפשר לדמיין סוף אחר לסיפור?

מצד אחד, אפשר לומר שהקרע היה הכרחי בדיוק באופן שבו הוא קרה בעקבות הגזרה האלוקית על קריעת הממלכה,

מצד שני, למעשי בני האדם יש השפעה חשובה על מהלך העניינים ועל אופן מימוש הגזרה.

אפשר לחשוב על תרחישים אחרים. לדוגמה:

- רחבעם ישמע בקול העם והם לא ימרדו בו.
- רחבעם וירבעם יסכמו ביניהם איך לנהל את הממלכה.
- רחבעם יחזור בתשובה ויעקור מירושלים את העבודה זרה וכך גזרת פילוג הממלכה תתבטל.

בשיעור זה אפשר להתייחס לנושאי הרוחב:

מנהיגות

ספר מלכים מציג תמונה מורכבת של מנהיגים שבחירותיהם לעיתים ראויות ולעיתים שגויות. לדוגמה, בשיעור זה למדנו על בחירתו של רחבעם שלא להיענות לבקשת העם. בחירה זו משקפת הכרעה שגויה של מנהיג שנעזר ביועצים לא ראויים. עם זאת, אפשר לזקוף לזכותו של רחבעם את היענותו לדבר ה' מפי שמעיה והימנעותו מפתיחה במלחמת אחים.

מלך ונביא

אחד מתפקידיו של הנביא היה לבשר למלך שהארוע ההיסטורי הוא מאת ה' ולכן אי אפשר לעצור את המהלך ההיסטורי, ובוודאי שלא באמצעות מלחמת אחים. כך שמעיה איש האלוקים פנה לרחבעם בן שלמה, בעת שביקש לצאת למלחמה על ירבעם בן נבט ולמנוע בכוח צבאי את פילוג הממלכה.